



FOTO: SANTI CARBONELL

**“ARA TOCA PREGUNTAR-SE ON VOLEM ANAR I NO D’ON VENIM”****RAFAEL JORBA, PERIODISTA**

XAVIER RIBERA

“Catalanisme o nacionalisme”. Aquesta suggeridora dicotomia li serveix a Rafael Jorba (Igualada, 1956) de pretext per reflexionar al llarg de les 157 pàgines que té el llibre que duu aquest títol i que va publicar Columna la primavera passada en la col·lecció Nou Mil·lenni. S’hi barregen articles publicats, conferències pronunciades i noves reflexions de l’autor sobre la mateixa temàtica. De la lectura se n’extreu una ràpida conclusió: la divisió que planteja el títol no interroga el pensament de Jorba. L’autor té clara la via catalanista i, en tot cas, busca els camins més correctes per al seu desenvolupament. El periodista, que actualment escriu a *La Vanguardia*, no s’està de llançar una clara provocació: una segona laïcitat, que hauria de permetre que la nacionalitat passés a formar part de l’esfera privada. Jorba entén que tot-hom ha de ser “el que li doni la gana” i aposta per un pacte de ciutadania com a marc comú. La cèlebre proclama de Tarradellas, “Ciudadans de Catalunya”, l’inspira.

Quedem en un cafè de Barcelona, proper a *La Vanguardia*. Només seure, li ensenyo les meves cartes: no penso entrevistar-te. Li plantejo el joc següent: les preguntes de l’entrevista se les farà ell mateix aprofitant els interrogants que deixa oberts en el llibre. En aquesta prèvia, comentem que el recull va ser publicat abans de l’atemptat de Madrid i la victòria de Rodríguez Zapatero. Això ens permetrà resoldre més interrogants i obviar-ne d’altres que la mateixa actualitat ja ha

respost. Ens crida l’atenció que molts vaticinis apuntats en el llibre s’han anat complint.

—“Bush pagarà Aznar quan guanyi la guerra. Però, el càntir, com en el conte de la lletera, es pot trencar a mig camí”, escriu Rafael Jorba en el seu llibre. Un primer pronòstic fet realitat: **Bush no ha pagat i el càntir s’ha trencat.**

—Crec que s’han trencat els dos càntirs. El del Bush, que si més no s’ha esquerdat, i el d’Aznar, que s’ha trencat del tot. Aznar esperava compensacions clares (ingènues), com per exemple: la celebració a final de l’any passat d’una conferència de pau de l’Orient Mitjà a Madrid, amb la hipòtesi que la situació de l’Iraq serviria per pacificar la zona, just el contrari del que ha passat; també perseguia assolir un lloc entre els grans del món (G-8) o un lloc fix al Consell de Seguretat de les Nacions Unides. Totes aquestes hipòtesis que buscava Aznar no s’han confirmat; i no només això, sinó que la guerra de l’Iraq i el desafiament a l’opinió pública ha fet que es trenqui el càntir d’Aznar.

—Ens trobaríem, doncs, davant d’un demèrit d’Aznar i en cap cas davant d’un mèrit directe de Zapatero? Les eleccions les van perdre els populars i els socialistes eren per allà?

—Tots els ‘mèrits’ els té Aznar. Sense el desafiament de la guerra de l’Iraq en el pla exterior i les repercussions en política interior res no feia pensar que el PP pogués perdre les eleccions.

D'altra banda, l'11-M és la gota que fa vessar el vas, no tant pel factor terrorista en si, sinó perquè la gestió d'aquest atemptat afegeix la percepció d'una altra mentida a la gestió de la crisi de l'Iraq. Jo no comparteixo la tesi que Aznar és responsable de l'atemptat de l'11-M (només ho són els seus autors), però és cert que la participació d'Espanya a la guerra de l'Iraq la va situar en el centre d'una diana que és Occident.

**—Van atemptar a Espanya per la divisió entre govern i opinió pública i per una qüestió de debilitat?**

—També podien haver triat Gran Bretanya, on els laboristes patien grans divisions. Ens trien a nosaltres perquè estem en la diana i, més que per aprofitar la fractura entre el govern i l'opinió pública, perquè som els més febles. Aznar, obsessinat per ETA, no havia valorat el que significava l'amenaça del terrorisme internacional. Al final, els terroristes actuen allà on poden; penso que si haguessin pogut actuar a Londres no ho haurien fet a Madrid, per un tema d'impacte.

**—“Jo no vull anar-me'n d'Espanya; vull que se'n vagi Aznar i tots aquells que són còmplices del seu esquarterament”, escrius. Han perdut les eleccions, però han marxat?**

—Evidentment, ho deia en sentit polític. El PP té una idea d'Espanya que busca recuperar el vell somni imperial i això es tradueix en la negació de la seva pluralitat. Intentant entrar en la personalitat d'Aznar, entenc que aquest s'alia amb els Estats Units perquè el preocupa l'amenaça del sud (per a ell la Unió Europea no va estar a l'alçada en la crisi de Perejil) i la del nord (pla Ibarretxe i la defensa del nou Estatut que en aquell moment feien Maragall-Mas). Davant d'aquests enemics, Espanya s'havia de blindar. Un blindatge que no li garantia tant la UE com els EUA. Un altre element per entendre la idea de la Espanya imperialista d'Aznar és també l'alta dosi antifrancesa de la seva posició. Ell defensa la tesi

que Espanya ha estat subordinada a França i que ell, amb aquesta aliança amb Bush, ha alliberat Espanya d'aquesta subordinació. Aznar es malfia de la UE entenent que aquesta no li farà costat davant dels problemes domèstics que puguin sorgir a Espanya.

**—Zapatero aconseguirà allò que es reclama en el llibre: “Espanya anirà bé quan qualsevol persona, encara que no se senti espanyola, se senti còmoda a Espanya”?**

—Aquesta és la meua idea: sentir-se còmode a Espanya, encara que no se senti espanyol. I el mateix per a Catalunya: anirem bé quan una persona que no se senti catalana també s'hi senti còmoda. Crec que en aquests moments es dona més el segon cas, però encara falta molt camí per fer possible el primer. Per resoldre l'encaix de Catalunya a Espanya s'hauria de fer un pas cap a una certa desnacionalització de la política o caminar cap a un nacionalisme (català i espanyol) més laic, com jo defenso en el llibre. Hem de posar per davant els projectes que ens poden unir, com són la ciutadania o un projecte compartit de futur, a d'altres com el debat de les simbologies i les identitats. Hi ha d'haver un pacte de ciutadania. Es parla molt de sobirania compartida, quan crec que s'hauria de parlar més de ciutadania compartida. Una persona, que té diferents graus de ciutadania, ha de poder triar si vol exercir-los tots o quedar-se amb aquells amb què se senti més còmode. Un pot ser ciutadà de Catalunya, d'Espanya, d'Europa o del món. No es tracta de si Zapatero se'n sortirà o no se'n sortirà. Jo afirmo que si Catalunya i la resta de pobles d'Espanya no són capaços d'administrar la seva actual diversitat seran encara més incapaços d'administrar l'autèntica complexitat que representarà en el segle XXI la immigració real.

Sempre poso el mateix exemple: quan el CIS pregunta si vostè se sent català, espanyol, més català que espanyol, més espanyol que català... això ja no val, ara hauríem de preguntar-li a la gent si sent

més català que magribí, més magribí que català, llatino-americà... Les variables fan absurda la pregunta; per tant, que cadascú se senti el que li doni la gana i que tothom accepti un pacte de ciutadania (un codi de drets i deures compartits per tothom) i uns deures de residència pel que fa a l'acceptació de la llengua i el marc del país d'acollida.

**—Si Zapatero rebaixa el nacionalisme espanyol, com sembla voler fer, ¿automàticament es rebaixarà el nacionalisme català i es recuperarà la idea d'aquell catalanisme que es defensa en el llibre?**

—Hi ha una generació de polítics que ha de culminar el procés que es va obrir amb la Constitució. Es tracta d'aportar valors de ciutadania, més lligats amb la convivència i el civisme. Ara el nacionalisme corre el risc de viure una mena de subhasta simbòlica entre CiU i ERC; això pot frenar la reforma de l'Estat que proposa Zapatero. Aquest ha fet una aposta tímida, però que significa obrir la porta a la reforma dels Estatuts i de la Constitució. Per a Aznar, la Constitució era el sostre de l'edifici i no els fonaments, unes reixes i no un terreny de joc compartit. Amb Zapatero aquest escenari canvia. Però, si a cada pas que ell faci nosaltres incrementem la subhasta, podem alimentar els anticossos que ja existeixen en el mateix PSOE contra Catalunya. I, si entrem en una batalla entre el nacionalisme català i l'espanyol, sempre hi sortirà guanyant l'espanyol. Si del que es tracta és de saber qui desplegarà la bandera més gran, guanyarà l'espanyola. En aquesta segona transició que comença ara, penso que el catalanisme polític hauria d'apostar pels elements de ciutadania, de diversitat, d'acceptació de l'altre, de laïcitat en el sentit nacional. És a dir, el més important ara és on volem anar i no d'on venim.

**—De totes maneres, el ritme que se segueix no és el que marca el llibre. Des de Catalunya estem més preocupats en el nou Estatut i a obtenir un nou marc de finançament que a reformar l'Estat.**

—Fa poc vaig coincidir amb Heribert Barrera en unes jornades sobre la reforma de l'Estatut —Barrera no és sospitós de ser considerat poc nacionalista. Va dir que calia diferenciar tres coses: l'Estatut, la Constitució de Catalunya i els nostres objectius nacionals. No hem de barrejar els tres marcs. No es pot reformar l'Estat per mitjà de l'Estatut. Continuo pensant que abans d'afrontar la reforma de l'Estatut s'hauria d'haver apostat seriosament per la reforma de l'Estat; això vol dir reformar la Constitució i el Senat. L'Estatut hauria d'anar al final d'aquest procés. L'Estatut no és la carta als reis dels catalans per dir quina Espanya volem. L'Estatut és la carta que regula les relacions de Catalunya i Espanya en el marc de la Constitució vigent, i no serveix per reformar la Constitució. La reforma de l'Estat també és important per Europa. Històricament, els catalanistes vam creure que es podria prescindir de la reforma de l'Estat i que, a través de la Unió Europea, podríem saltar-nos-la. Els qui vam creure això, jo entre ells, ens vam equivocar. Zapatero ha fet una cosa extraordinària. Ha intentat demanar que la Constitució europea faci una cosa que encara no s'ha fet a Espanya: el reconeixement del català, l'euskera i el gallec. És a dir, hem intentat que Brussel·les faci una cosa que nosaltres encara no hem fet. Allò que Catalunya vol resoldre, que és augmentar les seves competències i tenir veu a Europa, tot això, malauradament, encara passa per Madrid i s'ha de resoldre encara a través de la reforma de la Constitució.

**—Un dels reptes més difícils i importants que té Zapatero damunt la taula és el problema basc. Aquesta és l'autèntica prova del nou del líder socialista.**

—El tema basc servirà per saber fins a quin punt l'aposta de l'Espanya plural de Zapatero és un *farol* o no. Si aconseguim trobar un punt d'equilibri entre les demandes del pla Ibarretxe i la seva posició de sortida, de rebuig d'aquest pla, haurà aprovat amb nota el seu primer mandat.

La responsabilitat de Zapatero és definir un marc territorial vàlid per als propers vint-i-cinc anys. Ell és hereu de l'Espanya de les autonomies; un marc que ha estat vàlid durant vint-i-cinc anys, però ara cal definir-ne un altre. Aquest és un dels principals reptes que té Zapatero. La situació del País Basc i la presència de violència, encara, a Euskadi és un handicap per a aquesta refundació del pacte constitucional i per a un nou escenari per als propers vint-i-cinc anys a Espanya.

**—Davant de tots aquests reptes de futur, quin paper hem de jugar els periodistes?**

—No hem d'alimentar la fera. És a dir, la política cada vegada serà més complexa i les solucions dels problemes polítics, també. No hi haurà respostes senzilles i el periodisme sempre vol respostes clares, i costarà d'administrar la complexitat. El periodisme vol titulars en línia recta, quan l'actualitat cada vegada és més polièdrica. Una altra cosa que també haurem de fer és practicar un periodisme cívic, en el qual no haurem de ser neutrals davant de segons quins episodis, com ara en temes relacionats amb les llibertats, el racisme, la xenofòbia... I pel que fa al tema de Catalunya i Espanya, també ens haurem de definir. Els darrers anys el periodisme a Madrid ha patit la síndrome que jo anomeno *Pepito Grillo*; és a dir, ocupar el paper de fiscals, de jutges, anant més enllà de les nostres responsabilitats. Nosaltres podem informar i opinar, però no som ningú per jutjar. A Catalunya, la síndrome ha estat la contrària, la d'Estocolm; han governat vint-i-tres anys els mateixos i ens hem acabat sentint còmodes amb els "segrestadors" i ens hem cregut una Catalunya virtual, sense conflictes. Ara haurem d'administrar una Catalunya real, on sorgiran conflictes. No és que abans no n'hi hagués, sinó que no sortien. La democràcia no és l'art d'amagar els conflictes, sinó de resoldre'ls d'una manera civilitzada.

**—Després de la publicació del llibre han passat moltes coses que, òbviament, no s'hi**

**recullen. Vist el que ha passat, cal refer algun punt del llibre?**

—Pel que fa a la tesi general, no. El catalanisme ha de continuar caminant amb dos peus: la defensa de l'autogovern i la reforma de l'Estat. Sí que ampliaria la tesi de la segona laïcitat. Penso que és la part més nova i agosarada del llibre i que és bo d'aprofundir-hi. Ara, quan parlo del pacte de ciutadania (de drets i deures), poso especial èmfasi en la residència. És a dir, en la frase de Tarradellas: "Ciutadans de Catalunya". Crec que la solució és aquesta: no que la gent se senti catalana, sinó ciutadana de Catalunya. Això ja està dit en el llibre, però potser no està prou contextualitzat.

**Més material per a un altre llibre...**

**XAVIER RIBERA I LÓPEZ** (Igualdada, 1967). Periodista. És el director del setmanari *Diari d'Igualdada* i el cap de l'edició del diari *Regió7* a la comarca de l'Anoia.